

latorvoslásról külön fejezetben számol be. Főleg a tehén, birka, disznó, ló, baromfi betegségeinek fajtáit és a népi gyógyítás módjait ismerteti.

A könyv a nődolmek, szokások színes gyűjteménye is. Bemutatja a természetfeletti tulajdonságokkal rendelkező embereket, lényeket, a boszorkányt, a táltost, az ördögös embert, a garabonciást, a lidércet a tüzes embert, a kísérteteket. A könyv Szentgál anekdota-, mese- és mondakincsét is magában foglalja. Vajkai szerint a szentgáli ember kitűnő anekdotázó.

Az anekdoták java része önmagáról, élő személyről, vadászokról, nemzetes urakról, pásztorokról szól. Egy-egy érdekes személy körül, mint amilyen Fülöp Bálint, vagy Pizse Ferkó, egész legendakör alakult ki.

A gyűjtemény végén a szentgáli daktudással ismerkedünk meg. Olvashatunk itt szerelmi, katonai, betyár-, béres- és pásztor dalokat, melyeket citera-, köcsögduda-, furulya- és harmonikakísérettel is előadtak.

SÁRVÁRI V. ZSUSZNA

A MAGYARORSZÁGI DÉLSZLÁVOK NÉPRAJZÁRÓL

Etnografija Južnih Slavena u Mađarskoj. Tanulmányok 8. Szerk.: Marija Kiss. Tankönyvkiadó, Budapest, 1987

Az évről évre újabb tanulmányokkal jelentkező összefoglalás tavalyi termése hat -övidebb-hosszabb értekezés, melyek a Magyarországon élő délszlávok múltjának és jelenének bemutatását tűzték ki célul. A kötet anyaga az ország különböző vidékein élő délszláv nemzetiség hagyományával foglalkozva betekintést nyújt az ott folyó, szerteágazó kutatásokba.

Az évkönyv legérdekesebb tanulmányát Matović Marija és Gelencsér József írta az alsószentmártoni sokác-horvát népviseletről. A két szerző a sokat emlegetett és sok helyütt dicsért Alsószentmárton népviseletének mondhatni teljes monográfiáját adja. A rövid falutörténet után, melyből megtudhatjuk, hogy Alsószentmárton a Drávaszög sokác falvaival tart rokonságot, így Beremünddel, Kásáddal, Baranyavárral, Darázssal, Izséppel, Márokkal, vagyis a magyar-jugoszláv országhatár mindkét oldalán élő sokácokkal.

Elsőként a hajviseletet és a fejdíszeket mutatják be, természetesen jóval több teret szentelve a nők ruhadarabjainak, hiszen náluk kort, családi és vagyoni állapotot, évszakot és ünnepeket is jelölő funkciója van a fejdísznek, illetve a fülbevalónak és nyakéknak. A legdíszesebb ilyen fejevaló a *koszorú* (tijenac) volt, me-

lyet a legszebb lányokban (a 14. életév után) és menyecskékben viseltek az első gyermek megszületéséig. A viselet e darabját századunk ötvenes éveinek közepén hagyták el az alsószentmártoni fiatalasszonyok.

A férfiak hajviseletét a századelőn még a vállig érő haj jellemezte. A felnőtt férfiaknak illett bajuszt viselni, míg fejfedőként kalapot és bundás sapkát (šubara) hordtak.

Röviden szólnak a szerzők a gyermekek viseletéről, majd a női és a férfi alsóneműt írják le. Legteljesebb képet a női viseletről kapunk, melyet sok fényképpel illusztrálva mutat be a tanulmány, külön tárgyalva az ingről, melyből útfélek ismertek régen, s házi készítésű csipkéekkel, hímzésekkel díszítettek. A blúzok (lepirica, rokoko, košuljac) újabb keletűek voltak, s textilipari anyagból készültek. A szoknyát gyapjúból szőtt anyagból vagy bársonyból varrták, a köténynek pedig két fajtáját ismerték: az elől és hátul viselt kötényt (pregača i obojak). Az öv is több változatban volt ismert (pojas, tkanica).

A férfiviseletnél szólnak az ingről, a gatyáról és a kötényről, melyet hétköznapi és ünnepnap is viseltek a férfiak, természetesen a napnak megfelelő díszítésűt. Későbbi ruhadarab volt az alsószentmártoni férfiaknál a nadrág, a kabát és a téli kabát (gu-

nac). A fehér posztóból készült kabancát csak férfiak viselték, melyet a siklósi és a Donji Miholjac-i vásáron árusítottak. A férfiviselet tartozéka volt még a mellény (prsluk), melyet a vászoning felett hordtak, akkor is, amikor még csak az ing és a gatyá volt az öltözkűk.

A lábbeli, az élekor és az évszokok, valamint a gyász nyomait, a népviselet elhagyásának tendenciáját taglaló fejezetek zárják ezt a nagyon hasznos és bőségesen illusztrált fejezetet melynek láttán felöltik bennünk, hogy jó lenne már a vajdasági magyar népviseletekről is készíteni nagyobb összefoglaló tanulmányt. Legálább a hagyományörző falvak (Kupuszina, Gombos, Doroszló, valamint az al-dunai székei)ek) népviseletéről!

A tanulmánykötet másik nagy dolgozata Agnjica S. Lanković munkája: *Temetési szokások Kópházán*. Ez a Győr-Sopron megyei, 2000 lakosú, javarészt horvátok lakta község érdekes ősiségeket őrzött meg a halállal, temetéssel kapcsolatban. A szokások három részből álltak: temetés előtti teendők, maga a temetés és a temetés utáni dolgok. Mindegyiküket külön-külön taglalja a kópházi születésű szerző, bemutatva a halottas textíliák sok változatát is. Imák, siratóénekek eredeti tájszólásban kerülnek közlésre, melyek minden bizounyal jól használhatók vidékek vagy népek néprajzána összehasonlításakor. A temetési szokások tartozéka volt a halotti koszorú vagy korona is, melyet mifelénk is eredményteljesen kutatott már Jung Károly. A 47 illusztráció még értékesebbé teszi a tanulmányt.

Eperjessy Ernő étekezése a szentgotthárdi csata emlékeiről szól a magyarországi szlovén néphagyományban. A Szentgotthárd környéki hét község 4500 szlovén lakosa nyelvét és folklór-hagyományait máig őrzí. Az 1664-ben lejártszódot történelmi eseményhez fűző emlékfoslányok, hiedelmek, mondák lejegyzésével a szerző nagyon hozzájárul a mostanság kiteribélyesodó mondanékcsyűjtemény gazdagításához.

A kötetet szerkesztő Marija Kiss (zombori születésű és dr. Kiss Lajos ismert vajdasági népzene-kutató lánya) egy orientális szokás-elem délszláv—magyar párhuzamairól írásában. A Buda környéki szerbek ünnepi, méghozzá lakodalmi szokásainak egy-két: a lakodalom fő vendégeinek, a komának és komaasszonyának, valamint a násznagynak és násznagnénak párnára ültetését vizsgálja. Kiss szerint az 1690-ben mai lakhelyére települt szerbség e szokása a törökökkel való hosszú együttélét nyoma, mely napjainkig megőrződött.

Kozar-Mukič Marija a magyarországi szlovének néprajzi kutatásaival kapcsolatban többek között foglalkozik a magyarországi szlovén nemzetiség történetével, a Szentgotthárd környéki szlovének nyelvjárásával, az eddigi folklór-kutatásokkal, a társadalmi és az anyagi kultúra kutatásával és e kutatások jövőbeni feladataival.

A Hírek és Ismeretések rovattal záruló könyvben többek között Penavín Olga *Jugoszláviai magyar népmiséke* című imponás mcsegyűjteményéről is olvashatunk.

SILLING István

SZÍNHÁZ

RÓMAI KARNEVÁL

Mitől lesz egy színházi előadás vértelen, olyan, hogy alig negyed óra után a néző már feszengve arra gondol — ezt az estét is jobban eltölthettem volna?

A különben bonyolultnak látszó kérdés — mitől vértelen egy színházi előadás? — ezúttal igencsak egyszerű feleletet érdemel: önmagától. Mert